

reconsideration of this problem is a significant condition of successful storage and achievement of national treasures and cultural wealth of each citizen. Divergent problems relating national identity and cultural processes occurring in modern society draw constant attention of scholars. The article analyzes the scientific issue of the present phenomenon. Modern global community is in search for independent individuals who clearly realize their self-identity, their own and unique life mission, possess life ambition and simultaneously possess strong sense of cultural identity. Migration processes touching young people and interference of the mass culture into the world of cultural wealth influence the principles of ethical, political and aesthetical character and lead to the increasing of maladjustment, international tension, aggressive behaviour, conflicts. All these problems are typical for young people and provoke crisis of positive ethnic and cultural identities. There were highlighted aspects as per the formation of positive national and cultural identity of senior pupils. It was defined the perspective concern of the secondary education system with regards to intercultural education. The article analyzes the connection of ethnic cultural and national cultural identity. It is stressed upon the necessity of creating definitely new facilities and possibilities for self-identification of personality as per national culture within the context of intercultural environment. There were determined the key factors of national cultural identity formation. There were examined the definitions of the notions: «ethnic-cultural identity», «transculturation», «national and cultural identity». The present article reveals the meaning of the term «globalization» in relation to its impact on national culture, personal identity and national language.

Key words: globalization, national-cultural identity, ethno-cultural identity, intercultural interaction, high school students.

УДК 372.881.111.1

Олена КОВТУН

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземної філології*

Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

e-mail: olena-737@ukr.net

ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті розглядається коло питань, пов'язаних із тим, що таке рефлексія в перекладі і в чому полягає її значення для теорії перекладу і практики навчання перекладу. Рефлексивна теорія перекладу передбачає активну позицію особистості перекладача. В її основі лежить уявлення про переклад як герменевтичну діяльність, тобто діяльність з інтерпретації вихідного тексту. Інтерпретація визначається як рефлексивна дія, що має трирівневу структуру, формує у свідомості перекладача цілісний образ інофонного тексту і сприяє створенню такого перекладного тексту, що відповідає очікуванням реципієнта як представника інофонного лінгвосоціуму. Зазначене вимагає розвитку рефлексивної позиції перекладача та низки спеціальних рефлексивних умінь, формування яких досягається внаслідок спеціально організованої навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці.

Ключові слова: рефлексія, перекладацька діяльність, рефлексія перекладу, інтерпретація, рефлексивна позиція, рефлексивні вміння, фахова підготовка майбутніх перекладачів.

Сучасна педагогічна практика характеризується зміною освітньої парадигми з когнітивно зорієнтованої на особистісно зорієнтовану або, за словами М. Ліпмана, рефлексивну, що розглядає освіту як дослідження. У цьому зв'язку переосмислення потребує фахова підготовка майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти, яка наразі не зацентрована на формуванні рефлексивної позиції майбутніх перекладачів до здійснення перекладацької діяльності.

Питання професійної підготовки майбутніх перекладачів, концептуальні підходи до їхнього навчання в закладах вищої освіти порушувалися в дослідженнях багатьох науковців. Так, багатог-

ранні аспекти проблеми підготовки перекладачів розглянуті в роботах Є. Беседіної, І. Голуб, А. Гудманяна, О. Ковтун, В. Карабана, В. Комісарова, Л. Латишева, J. Bransford, Z. Harris, J. Hunt, T. Musgrave, D. Robinson, M. Snell-Hornby, E. Steiner, J. Vermeer та ін. Професійні якості, необхідні перекладачеві, розкриті у працях І. Колодій, А. Михайлова, І. Перонової, М. Прозорова, Т. Семигінівської. Проблема розвитку професійної компетентності перекладача в межах перекладацьких дисциплін порушувалася в роботах І. Алексєєвої, Н. Білоус, В. Комісарова, Л. Латишева, Р. Міньяр-Белоручева, І. Халєєвої, М. Цвілінга та ін.

Незважаючи на істотний інтерес учених до формування професійної компетентності майбутніх перекладачів і значимість отриманих результатів, практично поза увагою дослідників залишилися питання підготовки майбутніх перекладачів до здійснення перекладацької діяльності з позицій рефлексивного підходу. Зазначене зумовлює актуальність статті і визначає її **мету** – уточнити сутність рефлексії перекладу та визначити теоретичні та методичні засади формування рефлексивної позиції майбутніх перекладачів до здійснення перекладацької діяльності.

Поняття «рефлексія» (від лат. *reflexio* – звернення назад) виникло у філософії і означало процес роздумів людини про все, що відбувається в її власній свідомості. Іншими словами, це діяльність самопізнання, яка розкриває людині зміст її духовного світу. З плином часу це поняття розширилося. Так, Р. Декарт ототожнював рефлексію зі здатністю індивіда зосередитися на утриманні своїх думок, відволікаючись від усього зовнішнього, тілесного. Дж. Локк розглядав рефлексію як внутрішній досвід, який є основним джерелом знань, на відміну від досвіду зовнішнього, заснованого на сприйнятті довколишнього світу органами чуттів. Особливий розвиток уявлення про рефлексію отримало в німецькій класичній філософії, де рефлексія розглядалася як процедура пошуку кінцевих, абсолютних підстав знання, необхідна для побудови системи всеосяжного знання. Рефлексивний підхід у філософії Західної Європи XIX–XX ст. був покликаний відобразити своєрідність предмета філософії в системі наук, його відокремленість від предметно-чуттєвої діяльності, зосередженість на самосвідомості знання.

З плином часу рефлексія завоювала чільне місце в категоріальному і методичному апараті наукової психології. Першим, хто в XX ст. привернув до неї увагу, був американський учений, філософ і психолог Дж. Дьюї. Науковець розумів рефлексію як паузу в судженні на час подальшого дослідження, що дозволяє підтвердити чи спростувати думку або ідею, що з'явилася [4]. У західній психології простежуються два напрями вивчення феномена рефлексії. Перший ґрунтується на інтроспективній психології, що визнавала рефлексування головним методом дослідження свідомості (гуманістична психологія, гештальтпсихологія, екзистенціальна психологія). До другого напрямку належить метакогнітивізм, який розглядає розвиток принципів когнітивної психології і досліджує метапроцеси – процеси, що регулюють переробку інформації та керують перебігом поточної інтелектуальної діяльності.

У сучасному баченні рефлексія ідентифікується з дослідницьким процесом, що звертає сві-

домість індивіда на самого себе. Постійним і керівним чинником у всьому процесі рефлексії є потреба вирішення сумніву (питання, на яке треба відповісти; утруднення, з якого треба вийти), що ставить певну мету і спрямовує плин думок за певним каналом. Рефлексуючи, людина займає по відношенню до себе позицію дослідника, який вступає у внутрішній діалог із собою з приводу самого себе як особистості, партнера по спілкуванню чи суб'єкта будь-якої діяльності.

Сучасне перекладознавство поступається багатьом гуманітарним наукам щодо теоретичних та прикладних досліджень рефлексії. Причиною цього, на думку Л. Алексєєвої, стало те, що наука про переклад довгий час внутрішньо не була готова до розгляду та прийняття поняття рефлексії, оскільки користувалася більш звичними і стійкими поняттями, заснованими ще в структуралістській парадигмі [2, 45].

Особливу дискусію поняття перекладацької рефлексії викликало у представників радянського перекладознавства, для якого було характерним домінування лінгвістичних теорій перекладу. Частина перекладознавців повністю заперечувала роль психологічних чинників у перекладі, вони вважали, що розгляд процесу перекладу повинен відбуватися в плані саме лінгвістичному, у відверненні від фізіологічних і психологічних чинників, що визначають його реалізацію (Л. Бархударов); оскільки при побудові теорії перекладу, що зорієнтована на перекладача, часто гіпертрофується роль екстралінгвістичних чинників при перекладі (В. Комісаров). Хоча традиційний підхід не виключав повністю перекладача з моделі перекладу, його роль найчастіше визначалася на основі формального чинника, тобто як компонента комунікативного акту, через націленість перекладу на передачу фактуальної інформації (еквівалентність передачі, інваріант змісту і т. ін.).

Прихильники рефлексивної перекладацької парадигми, яка з другої половини XX ст. поширилася в європейському перекладознавстві, акцентують на важливості поняття «рефлексія» для сучасної науки про переклад. Зазначене зумовлено тим, що «традиційні поняття, такі як мовна еквівалентність та адекватність, виявили нездатність до визначення винятково складної природи перекладу як діяльності, подібної до створення ментальних конструкцій, що виступають як продукт розуміння тексту, що перекладається» [2, 46].

Рефлексія існує у вигляді актуалізації сенсу мовного матеріалу, що здійснюється за допомогою перекладача. Переклад, долаючи мовний і культурний бар'єри, повинен забезпечити розуміння інофонних комунікантів «тут і зараз» –

у момент контакту з текстом (усним або письмовим). Подолання лінгвоетнічного бар'єру можливе тільки через глибинне розуміння вихідного тексту. Саме тому «рефлексія, що являє собою специфічний когнітивний процес синергетики елементів власного досвіду суб'єкта і втілених у текстах смислів з метою смислового синтезу» [3], безумовно, є базисом якісного перекладу.

На думку Н. Автономової, рефлексія перекладу в широкому сенсі виникає в той момент, коли власна мова виявляється в позиції не єдино можливої: тоді ми починаємо усвідомлювати її межі і, одночасно, її можливості, інакше не помітні, в порівнянні з іншими мовами, іншими способами вербального вираження. Цей важкий досвід рефлексії, ускладненої багатомовністю, постійно супроводжує процес перекладацької роботи [1, 487].

Дослідниця розмірковує над проблемами рефлексії перекладу із філософських позицій: виокремлюючи низку антиномій, які супроводжують перекладача у здійсненні перекладацької діяльності, доходить висновків щодо сутності рефлексії перекладу. Першою і, певно, найбільшою перекладацькою антиномією, згідно з Н. Автономовою, є антиномія «по духу» і «по букві», у деяких модифікаціях – антиномія «вільного перекладу» і «буквального перекладу». Згадана антиномія проковує низку питань, які повинні бути розв'язані перекладачем, як-от: Повинен переклад передавати слова оригіналу чи ідеї оригіналу? Стиль оригіналу чи стиль перекладача? Повинен переклад читатися як переклад чи як оригінальний твір? Повинен переклад читатися як твір, сучасний оригіналу, чи як твір, сучасний перекладачеві? Друга антиномія пов'язана з етнокультурними і ментальними особливостями носіїв мови оригіналу і мови перекладу, з нею асоціюється розв'язання перекладачем інших питань: Повинен переклад підводити читача до розуміння тексту оригінальною мовою чи необхідно так перетворити текст, щоб зробити його доступним культурі і читачеві мови перекладу? Сутність третьої антиномії полягає в тому, що перекладачеві доводиться обирати чи «просуватиме він читача в бік письменника, чи, навпаки, – письменника в бік читача». Ф. Шлейермахер у своїй праці «Різні методи перекладу» ставить питання таким чином: «або перекладач робить усе можливе, щоб лишити в спокої письменника, і рухає йому назустріч читача, або він робить усе можливе, щоб лишити в спокої читача, і рухає йому назустріч письменника. Ці два шляхи настільки відмінні один від одного, що, ставши на один з них, потрібно пройти його до кінця з усією можливою скрупульозністю. Від спроби пройти обидва шляхи відразу можна

очікувати лише сумнівних результатів з ризиком втратити як письменника, так і читача» [8, 48]. Рефлексія над перекладом виводить з цієї антиномії кілька важливих висновків. Будь-який переклад виявляється не тільки лінгвістичним, а й культурним і концептуальним явищем, а тому не існує перекладу лише з мови на мову, але завжди також і переклад з культури на культуру. Якщо недооцінити цю обставину, переклад може зовсім не увійти в чужий контекст або лишитися в ньому непоміченим. Але якщо його переоцінити, звеличивши інстанцію «читача» на шкоду «письменнику», переклад «з культури на культуру» може взагалі перестати бути перекладом і стати самодостатнім утворенням у культурі мови перекладу. Інший наслідок цієї тези про необхідність вибору полягає у визнанні обмеженості будь-якого перекладу. Жоден переклад не перекладає абсолютно все, щось неминуче залишається неперекладеним. Що саме – кожного разу повинен вирішувати перекладач, важливо, щоб цей відбір був продуманим, а не випадковим [див. 1, 493-498].

Таким чином, рефлексія перекладу з філософських позицій засвідчує, що єдино правильних рішень про те, як слід перекладати, не існує: переклад залежить від епохи, від якісної стадії розвитку культури (екстенсивної або інтенсивної, спрямованої на охоплення все нових верств читачів або ж на більш глибоке оволодіння новими змістами), від того, вперше чи повторно твір перекладається в певній культурі і багатьох інших чинників.

Сучасні рефлексивні теорії перекладу, які поступово набувають поширення в пострадянському перекладознавстві, базуються на тому, що переклад асоціюється з проблемами людини і мислення. Все більше дослідників (Л. Алексєєва, Г. Богін, С. Власенко, Н. Галєєва, С. Королькова, Ю. Сорокін та ін.) указують на зв'язок перекладу не стільки з мовною компетентністю перекладача, скільки з його розумовою діяльністю. Основними в діяльних теоріях перекладу є поняття «когнітивний тип розуміння», «розпредмечувальне розуміння» та ін. У цих теоріях доводиться, що смисли прямо не номінуються в тексті, вони повинні бути «розпредмечені», тобто переведені зі стану предметності у вигляді матеріальних знаків тексту, у вторинно непередметний, ідеальний стан у вигляді смислів тексту.

Рефлексивні теорії перекладу передбачають активну позицію особистості перекладача. В їх основі лежить уявлення про переклад як герменевтичну діяльність, тобто діяльність з *інтерпретації* вихідного тексту. Розглядаючи рефлексію як чинник, що детермінує якість перекладу, науковці (С. Королькова) обґрунтовують можливість

застосування для аналізу перекладацької діяльності поняття «герменевтичне коло», що характеризує такий розумовий процес, за якого «ціле розуміється на основі окремого, а окреме може бути усвідомлене лише виходячи з цілого, тобто ціле (текст), можна осмислити тільки відштовхуючись від частковостей (слів, смислових єдностей), а окреме – відштовхуючись від цілого» (Ф. Шлейермахер) [7, 121]. З позиції перекладознавства інтерпретація трактується як специфічна ментальна діяльність перекладача, що лінійно розгортається в просторі і часі. Осмислюючи вихідний текст в напрямку від слова до речення, перекладач перебуває на рівні семантизуючого розуміння (перший рівень). Подальший рух у напрямку від речення до надфразової єдності забезпечує перехід до когнітивного розуміння (другий рівень). На наступному (третьому) рівні відбувається смислове («розпредмечувальне») розуміння, тобто відновлення створеного мисленням автора змісту і сенсу тексту, а також перетворення одного розуміння в інше через те, що соціокультурні умови діяльності автора і реципієнта різні.

Особистість інтерпретуючого суб'єкта, його здатність і готовність до інтерпретації, його загальна екзистенціальна компетентність і активність є значущими чинниками осягнення сенсу – концепту, створеного автором. Слід зазначити, що розуміння вихідного тексту перекладачем (інтерпретуючим суб'єктом) має відбуватися «на умовах» автора (носія вихідної мови), в той час як перевираження зрозумілого має відбуватися «на умовах» одержувача (представника іншого лінгвосоціуму). Забезпечити поєднання концептосфер контактуючих мов може гнучкість і активність інтерпретуючого суб'єкта, що є результатом рефлексивного досвіду індивідуальної свідомості.

Герменевтичний характер перекладацької діяльності припускає можливість нерозуміння вихідного тексту перекладачем, що, у свою чергу, передбачає можливість «рефлексивної затримки» (В. Литвинов) – специфічного стану інтелекту, що виникає внаслідок мовного, етнічного або культурного бар'єру і вимагає рефлексивних дій. «Рефлексивна» затримка зумовлюється на вербально-семантичному рівні появою в тексті незнайомого перекладачеві слова; на концептуальному рівні – виникненням ситуації, коли кожне окреме слово зрозуміле, а загального розуміння речення не відбувається; на смисловому рівні – блокуванням інтерпретації в результаті відсутності необхідних екстралінгвістичних знань (культурно зумовлених або з певної предметної сфери) [5, 49]. Якщо труднощі вербально-семантичного характеру долаються досить легко, то подолання інших

вимагає рефлексивної дії, яка забезпечується наявністю в перекладача здатності до інтерпретації. У разі її несформованості виникає необхідність розвитку рефлексивної позиції перекладача та низки спеціальних рефлексивних умінь.

Вихід у рефлексивну позицію – це творчий процес переосмислення ситуації, пошук і прийняття адекватного перекладацького рішення. У більш широкому сенсі рефлексивна позиція являє собою здатність до самовдосконалення та самореалізації, яка визначає розвиток багатьох професійних і загальнокультурних компетенцій. Формування рефлексивної позиції майбутнього перекладача сприяє переведенню процесу стихійної рефлексії в організований мисленнєвий акт, спрямований на вирішення перекладацьких завдань, здійснення комунікативного посередництва, оцінку власної професійної діяльності, саморегуляцію і самовдосконалення.

Рефлексивні вміння належать до категорії надпредметних і забезпечують здатність перекладача знаходити оптимальне рішення перекладацької проблеми через інтеграцію свого попереднього практичного досвіду, теоретичних і професійно зорієнтованих знань і загальної екзистенціальної компетенції. Базовими мисленнєвими операціями рефлексії є аналіз, синтез і контроль. Екстраполюючи їх на перекладацьку діяльність, з усього розмаїття рефлексивних умінь С. Королькова виокремлює ті, що найбільш релевантні для розвитку і вдосконалення професійної компетентності перекладача: «розпредмечувальне» читання, вірогіднісне прогнозування і самоконтроль [5, 49].

«Розпредмечувальне» читання охоплює три види читання: ознайомлювальне, пошукове й аналітичне. Доцільно, якщо є така можливість, застосовувати їх у навчальному процесі послідовно. Перші два види (ознайомлювальне і пошукове) забезпечують герменевтичне попереднє розуміння, третій вид спрямований на розпредмечувальне розуміння: відновлення створеного мисленням автора змісту і сенсу тексту, тобто на герменевтичну інтерпретацію, особливість якої полягає в обов'язковій інтеграції всіх попередніх знань і досвіду реципієнта. У процесі аналітичного читання у студентів формуються вміння розподіляти текст на складові так, щоб проглядалася його структура; виокремлювати частини цілого; виявляти взаємозв'язок між ними; усвідомлювати принципи організації цілого; виявляти лексичні засоби, що забезпечують тематичну зв'язність і логічність тексту. У практичній підготовці майбутніх перекладачів зосереджуємося на знятті труднощів і «збоїв», що виникають на етапі інтерпретації тексту внаслідок страху студентів зустрітися

з незнайомим словом. Навчаємо різноманітних прийомів семантизації лексичної одиниці (контекстуальний аналіз і здогадка, пошук слів-маркерів тощо). Намагаємося забезпечити засвоєння майбутніми перекладачами «золотого правила» професії: необхідно зрозуміти, щоб перекласти, а не перекладати, щоб зрозуміти.

Вірогідніше прогнозування передбачає діяльність, що ґрунтується на синтезі, оскільки забезпечує злиття низок послідовних пропозиційних одиниць в єдину текстову тканину. Вірогідніше прогнозування при перекладі активує оперативну (співвіднесення одержуваної в процесі перекладу інформації з уже наявною) і короткочасну пам'ять (збереження вузлових елементів тексту, що сприймається). Важливими для якісної реалізації цього вміння є низка психофізіологічних та інтелектуальних параметрів перекладача: обсяг пам'яті, її активність і стійкість, здатність швидко перемикається з одного фрагмента тексту на інший і, що особливо важливо, достатній обсяг фонових знань у задіяній предметній сфері. Синтетична діяльність майбутніх перекладачів на цьому етапі роботи з текстом передбачає розвиток умінь комбінувати елементи цілого так, щоб інтерпретовану авторську інтенцію тексту, яку майбутній перекладач зрозумів «для себе», в подальшому перевирозити мовою перекладу зі збереженням усієї сукупності узагальнюючих зв'язків, але вже для інофонного одержувача перекладного тексту.

Самоконтроль (самооцінка, саморефлексія) дозволяє перекладачеві контролювати / оцінювати когерентність створюваного перекладного тексту, знаходити й усувати недоліки і помилки на змістовому і мовному рівнях, контролювати / оцінювати якість тексту перекладу. Він охоплює вміння критично розглядати отриманий результат, ґрунтуючись на чітких критеріях, які можуть бути внутрішніми, детермінованими самим текстом (структурою, композицією, тематикою, вербальною формою), і зовнішніми – формальними параметрами тексту (розташування на сторінці, графічні виділення: курсив, колір, шрифт і т. ін.) і вимогами замовника перекладу [6, 256].

Для формування вмінь саморефлексії організовуємо спеціальну діяльність щодо формування в майбутніх перекладачів умінь редагування тексту, з-поміж них: аналіз власного перекладу літературного тексту на відповідність нормам мови з використанням тлумачних словників, словників-довідників, словників сталих словосполучень, словників сполучуваності слів української мови; порівняльний аналіз власного перекладу і професійного перекладу того самого уривку літературного твору з позицій відображення сенсу, мовної і

стилістичної відповідності; критичний аналіз професійних перекладів сучасних англомовних літературних творів; критичний аналіз професійних перекладів української літератури англійською мовою. Аналіз якості власних перекладів призводить до усвідомлення протиріч між власними перекладацькими можливостями і вимогами професійного рівня. Самоаналіз своїх якостей і можливостей у професійному плані служить інтенцією для саморозвитку та самовдосконалення.

Значущою умовою в процесі формування рефлексивної позиції є впровадження сучасних засобів оцінювання, які забезпечують максимальне включення студента в процес самооцінювання. Серед найбільш ефективних – складання перекладацького портфоліо, накопичення власної бази перекладацьких відповідників, впровадження бально-рейтингової системи, складання індивідуальної програми професійного саморозвитку за підсумками перекладацької практики. Об'єктивна, різнобічна і багатовимірна система оцінювання здійснює прямий вплив на внутрішні механізми саморегуляції та самооцінки і, тим самим, впливає на формування рефлексивної позиції майбутнього перекладача.

Таким чином, поняття рефлексії відкриває новий, надзвичайно важливий бік перекладу як творчої, а не відтворювальної діяльності. Від успішності рефлексивної діяльності перекладача залежить перекладацький результат його діяльності. Поняття рефлексії є визначальним для осмислення рефлексивної позиції. Формування рефлексивної позиції майбутнього перекладача забезпечує переведення процесу стихійної рефлексії в організований мисленнєвий акт, спрямований на вирішення перекладацьких завдань, оцінку власної професійної діяльності, саморегуляцію і самовдосконалення. Формування рефлексивної позиції майбутнього перекладача досягається внаслідок спеціально організованого навчання, що засновується на герменевтичній діяльності та суб'єкт-суб'єктній взаємодії, спрямовується на формування провідних рефлексивних умінь (аналізу, синтезу, контролю), забезпечує максимальне включення студента в навчально-пізнавальний процес. Важливого значення набуває самостійна оцінка діяльності майбутнього перекладача, що запускає механізм рефлексії, який реалізується на рівні самосвідомості (усвідомлення протиріч), саморегуляції (пошук шляхів розв'язання суперечностей), самореалізації (актуалізація індивідуальних творчих можливостей). Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методики формування рефлексивної позиції та рефлексивних умінь майбутніх перекладачів для здійснення галузевого і художнього перекладу.

Список використаних джерел

1. Автономова Н.С. Познание и перевод, Опыты философии языка. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2008. 704 с.
2. Алексеева Л.М. Перевод как рефлексия деятельности // Вестник Пермского университета. 2010. № 1(7). С.45-51.
3. Богин Г.И. Обретение способности понимать: Введение в филологическую герменевтику. – Электрон. текстовые дан. – Тверь, 2001. URL http://www.bim-bad.ru/docs/bogin_ponimaniye.pdf – Загл. с экрана.
4. Дьюи Д. Психология и педагогика мышления. Москва: Совершенство, 1997. 208 с.
5. Королькова С.А. Рефлексия и перевод // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2: Языкознание. 2014. № 2 (21). С.46-52.
6. Ряховская А.Ю. Формирование рефлексивных навыков будущих переводчиков в процессе редактирования текстов перевода на русском языке // Вестник Брянского госуниверситета. 2016. № 2. С.254-256.
7. Шлейермахер Ф. Академические речи 1829 года. Москва: Научное издательство, 1987. 218 с.
8. Schleiermacher F. Über die verschiedenen des Übersetzens. Des Differentes methodes du tradiere (Ed. bilingue). Paris, 1999.

References

1. Avtomova N.S. (2008). *Poznanie i perevod. Opyty filosofii jazyka [Cognition and translation. Experiences of the philosophy of language]*. Moskva: Rossijskaja politicheskaja enciklopedija (ROSSPEN), 704 [in Russian].
2. Alekseeva L.M. (2010). *Perevod kak refleksija dejatel'nosti [Translation as a reflexive activity]*. Vestnik Permskogo universiteta. 1 (7), 45-51 [in Russian].
3. Bogin G.I. (2001) *Obretenie sposobnosti ponimat: Vvedenie v filologicheskuyu germenevтику [Obtaining the Ability to Understand: Introduction into Philological Hermeneutics]*. Tver. Retrieved from: http://www.bim-bad.ru/docs/bogin_ponimaniye.pdf.
4. Dyui D. (1997). *Psychology and pedagogy of thinking [Psikhologiya i pedagogika myshleniya]*. Moskva: Sovershenstvo, 208 [in Russian].
5. Korolkova S.A. (2014). *Refleksija i perevod [Reflection and translation]*. Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija 2: Jazykoznanie. 2 (21), 46-52 [in Russian].
6. Rjakhovskaja A.Ju. (2016). *Formirovanie refleksivnyh navykov budushih perevodchikov v processe redaktirovaniya tekstov perevoda na russkom jazyke [Formation of reflective skills of future translators in the process of editing translation texts in Russian]*. Vestnik Brjanskogo gosuniversiteta, 2, 254-256 [in Russian].
7. Schleiermacher F. (1987). *Akademicheskie rechi 1829 goda [Academic speeches of 1829]*. Moscow: Nauch. izd. Publ, 218 [in Russian].
8. Schleiermacher F. (1999). *Über die verschiedenen des Übersetzens. Des Differentes methodes du tradiere [Different methods of translation]* (Ed. bilingue). Paris [in German and French].

Ковтун Е.В. Формирование рефлексивной позиции будущих переводчиков в профессиональной подготовке

В статье рассматривается круг вопросов, связанных с тем, что такое рефлексия в переводе и в чем заключается ее значение для теории перевода и практики обучения переводу. Рефлексивная теория перевода предусматривает активную позицию личности переводчика. В ее основе лежит представление о переводе как герменевтической деятельности, то есть деятельности по интерпретации исходного текста. Интерпретация определяется как рефлексивная действие, имеющее трехуровневую структуру, формирующее в сознании переводчика целостный образ инофонного текста и способствующее созданию переводного текста, соответствующего ожиданиям реципиента как представителя инофонного лингвосоциума. Указанное требует развития рефлексивной позиции переводчика и ряда специальных рефлексивных умений, формирование которых достигается в результате специально организованной учебно-познавательной деятельности будущих переводчиков в профессиональной подготовке.

Ключевые слова: рефлексия, переводческая деятельность, рефлексия перевода, интерпретация, рефлексивная позиция, рефлексивные умения, профессиональная подготовка будущих переводчиков.

Kovtun O.V. Formation of the reflexive position of future translators in the process of professional training

The article deals with a series of issues referring the concept of reflection and its place in the theory of translation studies and practice of teaching translation. It is stated in the article that linguistic theories of translation that dominated in soviet and post-soviet translation studies are gradually substituted by reflexive ones. Reflexive translation theory underlines an active position of translator's personality in the process of translation. It is based on the idea of translation as hermeneutic activity, that is, the activity of interpreting the source text. Interpretation is viewed as a reflexive action that has a three-level structure. It forms an integral image of the foreign text in the translator's consciousness and contributes to creation of the target text that conforms to the expectations of the recipient as a representative of a different linguosocial culture. Aforementioned requires formation of the intended translators' reflexive position and reflexive skills in the process of professional education. Formation of future translators' reflexive position is achieved as a result of specially organized training based on hermeneutic activity and subject-subject interaction, aimed at forming major reflexive skills (analysis, synthesis, control), ensuring maximum involvement of students in the training process. The role of translation texts editing is underlined in terms of their ability to involve students in active assessment activity and increase language literacy. Independent assessment activity is viewed as a way to form reflexive skills on the level of self-consciousness, self-regulation, self-actualization.

Keywords: reflation, translation activity, reflection of translation, interpretation, reflexive position, reflexive skills, professional training of future translators.